Total No. of Questions - 4] [Total Pages : 3

(2033)

4220

Shastri (CBCS) RUSA Ist Year (Annual) Examination

व्याकरण (व्याकरण सिद्धान्त कौमुदी)

(Major/Compulsory)

Paper–SHT-A-I

Time : Three Hours] [Max. Marks : 70

परीक्षार्थी अपने उत्तरों को दी गयी उत्तर-पुस्तिका (40 पृष्ठ) तक ही सीमित रखें। कोई अतिरिक्त पृष्ठ जारी नहीं किया जाएगा।

1. सर्वेषां दशानामुत्तराणि लघुना देयानि–

   (क) "व्याकरण सिद्धान्त कौमुदी" रचयिता कः।

   (ख) "महेश्वर सूत्राणि कति सन्ति।"

   (ग) "प्रत्ययाहार" संख्या कति सन्ति।

   (घ) सूत्रं कति विधं उच्यते।

   (ङ) "संहिता संज्ञा" विधायकं सूत्रं लिखत।

   (च) "गव्यूति" ससूत्रं साधयत।

   (छ) "सु औ जस्" प्रत्ययाः कति सन्ति।

(ज) "एकवचनं सम्बुद्धि" सूत्रस्य कोऽर्थः।

(झ) "यत्नः" कति सन्ति के च।

(ञ) "राज्ञः इत्यस्य विभक्ति वचने प्रदर्शय।" (1×10=10)

2. सर्वे **पञ्च** प्रश्नाः समाधेयाः–

(क) "आद् गुणः" सूत्रं सोदाहरणं व्याख्या कार्या।

(ख) "सुद्ध्युपास्यः" ससूत्रं साधयत्।

(ग) वर्णानां उच्चारण स्थानानि कति सन्ति कवर्ग चवर्ग, पवर्गांनामुच्चारण स्थानं लिखत।

(घ) "उत्थानम्" ससूत्रं साधयत्।

(ङ) "शिवच्छाया" सिद्धिः प्रदर्शनीया। (5×2=10)

3. केषां **पञ्चानां** सिद्धिः सन्धि दिशा कार्या–

कांस्कान, भो देवाः, यशांसि, एतन्मुरारिः अहो ईशाः, गवाग्रम, दैत्यारिः, शकन्धुः। (5×4=20)

4. केषां **पञ्चानां** सिद्धिः कार्या–

(क) रामेषु, हरये, धाता, रमासु, दध्ने ज्ञानम्, कः, अमुना, सर्वेषाम्। (5×2=10)

(ख) केषां **पञ्चानां** सूत्राणां व्याख्या कार्या–

आमि सर्वनाम्नः सुट्, थोन्थः, आदेशप्रत्यययोः, नलोपः, प्रातिपदिकान्तस्य, त्यदादीनाम अः, ओसि च, रायो हलि, जश्शसोःशि, यस्येति च। (5×2=10)

(ग) वारि, सखि, पितृ पदानां सर्वासु विभक्तिषु वचनेषु च रूपाणि लेख्यानि।

अथवा

यथा निर्दिष्ट विभक्तिषु सर्वेषु वचनेषु रूपाणि लिखत–

(क) राम – षष्ठी।

(ख) मति – चतुर्थी।

(ग) पितृ – तृतीया।

(घ) क्रोष्टु – प्रथमा।

(ङ) हरि – पंचमी।

(च) अस्मद – प्रथमा।

(छ) राजन् – द्वितीया।

(ज) सखि – प्रथमा।

(झ) नृ – द्वितीया।

(ञ) तद् – सप्तमी। (10)

---

narzo

Total No. of Questions - 6] [Total Pages : 3

(2033)

4221

Shastri (CBCS) RUSA Ist Year (Annual) Examination

VYAKARAN (VYAKARAN SIDHANT KAUMUDI)

(Major/Compulsory)

Paper–SHT-A-II

Time : Three Hours] [Max. Marks : 70

परीक्षार्थी अपने उत्तरों को दी गयी उत्तर-पुस्तिका (40 पृष्ठ) तक ही सीमित रखें। कोई अतिरिक्त पृष्ठ जारी नहीं किया जाएगा।

नोट : सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः।

1. लघूत्तरीयाः प्रश्नाः–

(क) वृत्तिकारः कः?

(ख) लिङ्गमात्रे का विभक्तिः?

(ग) दाक्षीपुत्रः कः?

(घ) "युवतिः" अत्र ति प्रत्ययः कस्मात् सूत्रात्?

(ङ) "अभिनिविशश्च" सूत्रेण का विभक्तिः?

(च) वैदिक पदेशु पदशय्या कतिधा?

(छ) चाषः कति मात्रां वदते?

(ज) येन धौता गिरः पुंसां विमलैः?

(झ) कति कारकाणि? कानि च तानि?

(ञ) "द्विगोः" सूत्रेण कः प्रत्ययो भवति? (1×10=10)

2. सर्वेप्रश्नाः साधनीयाः–

(क) इन्द्रवरुणभव .... सूत्रं प्रपूर्य सोदाहरणं व्याख्येयम्।

(ख) "सहयुक्तेऽप्रधाने" सूत्रं सोदाहरणं व्याख्येयम्।

(ग) व्याघ्री यथा हरेत्पुत्रान् .... प्रपूर्य व्याख्येयम्।

(घ) "आख्यातोपयोगे" सोदाहरणं व्याख्येयम्।

(ङ) "जातेरस्त्रीविषयादयोपधात्" सोदाहरणं व्याख्येयम्।

(2×5=10)

3. पञ्च प्रयोगाः साधनीयाः–

ग्रामं गच्छन् तृणं स्पृशति, बलिं याचते वसुधाम्, हरिः वैकुण्ठम् अध्यास्ते, अन्तरेण हरिं न सुखम्, अनु हरिं सुराः, अक्ष्णा काणः, चोराद्बिभेति, पुण्येन दृष्टो हरिः, पल्ये शेते, पुष्पेभ्यः स्पृहयति।

(4×5=20)

4. द्वयोरेव व्याख्या कार्या–

(क) उदात्ते निषादगान्धार .... प्रपूर्य व्याख्येयम्।

(ख) गीती शीघ्री शिरः कम्पी .... प्रपूर्य व्याख्येयम्।

(ग) मन्त्रो हीनः स्वरतो वर्णतो वा .... प्रपूर्य व्याख्येयम्।

(घ) अज्ञानान्धस्य लोकस्य .... प्रपूर्य व्याख्येयम्।

(5×2=10)

5. यथेच्छं पञ्चसिद्धयः कार्या–

श्वश्रूः, मनुषी, हिमानी, गृद्धी, गार्गी, दीव्यन्ति, रोहिणी, सूरी, आचार्यानी, इत्वरी। (2×5=10)

6. अधोलिखितानां **द्वावेव** साधनीयौ–

(क) "तृतीयाऽर्थे" सूत्रव्याख्या सोदाहरणङ्कुरुत।

(ख) "अकथितं च" सोदाहरणं व्याख्येयम्।

(ग) "अतिरतिक्रमणे च" सूत्रं सोदाहरणं व्याख्येयम्।

(घ) "रुच्यर्थानां प्रीयमाणः" सूत्रं सोदाहरणं व्याख्येयम्।

(ङ) हस्तेन वेदं योऽधीते .... प्रपूर्य व्याख्येयम्।

(च) शफोरुः, मत्सी, तटी एतानि रूपाणि साधनीयानि।

(5×2=10)

---

shot by shabl...
2023.12.14 15:...

Total No. of Questions - 4]

[Total Pages : 3

(2033)

4224

Shastri (CBCS) RUSA Ist Year (Annual) Examination

DARSHAN

(Major)

Paper–SHT-C-1

Time : Three Hours]

[Max. Marks : 70

परीक्षार्थी अपने उत्तरों को दी गयी उत्तर-पुस्तिका (40 पृष्ठ) तक ही सीमित रखें। कोई अतिरिक्त पृष्ठ जारी नहीं किया जाएगा।

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः–

(क) धर्मस्य लक्षणं किम्?

(ख) गुणस्य लक्षणं किम्?

(ग) अभावः कतिविधः?

(घ) सामान्यं कतिविधम्?

(ङ) अनुमानस्य लक्षण लिखत।

(च) परिमाणं कतिविधम्।

(छ) संयोग कतिविधः?

(ज) अनुकूलवेदनीयं किम्?

(झ) प्रतिकूल वेदनीयं किम्?

(ञ) कृति कतिधा? (10×1=10)

2. पञ्चप्रश्नानामुत्तराणि पञ्चविंशति शब्देषु देयम्–

(क) गुणाः कति सन्तिनामानि लिखत।

(ख) द्रव्याणि कति? नामानि लिखत।

(ग) सन्निकर्षः कतिविधः नामानि लिखत।

(घ) समवायस्य लक्षणं लिखत।

(ङ) गुरुत्वं प्रतिपाद्यत। (5×2=10)

3. पञ्चप्रश्नानां पञ्चाशत् शब्देषूत्तरं देयम्–

(क) न्यायदर्शनस्य महत्त्वं प्रतिपाद्यत?

(ख) अभाव पदार्थं निरूपयत।

(ग) उपमान प्रमाणं स्पष्टयत।

(घ) कर्मणः किं लक्षणं कानि च तानि।

(ङ) अयुतसिद्धिं निरूपयत।

(च) जलस्य विवेचनं कुरुत।

(छ) कालस्य विवेचनं कुरुत।

(ज) पृथिवीनिरूपणं कुरुत।

(झ) शक्तेः किं लक्षणं? विस्तरेण निरुप्यताम्।

(ञ) वाक्यस्य स्वरूपं निरूप्य आकांक्षादित्रयाणां प्रयोजनं लिखत।

 (5×4=20)

4. त्रयाणां प्रश्नानां सहस्रशब्देषूत्तरं देयम्–

(क) समवाय्यसमवायिनिमित्त कारणानां निरूपणं कुरुत।

(ख) षड्विधान् सन्निकर्षान् निरूपयत।

(ग) हेत्वाभासान् सप्रपञ्चं निरूपयत।

(घ) अनुमानप्रमाणं सभेदं प्रतिपाद्यत।

(ङ) आत्मनः स्वरूपं स्पष्टयत।

(च) कतिद्रव्याणि लक्षणादिसहितं विविच्यताम्। (3×10=30)

Total No. of Questions - 6] [Total Pages : 3

(2033)

4225

Shastri (CBCS) RUSA Ist Year (Annual) Examination

DARSHAN

(Major)

Paper–SHT-C-II

Time : Three Hours] [Max. Marks : 70

परीक्षार्थी अपने उत्तरों को दी गयी उत्तर-पुस्तिका (40 पृष्ठ) तक ही सीमित रखें। कोई अतिरिक्त पृष्ठ जारी नहीं किया जाएगा।

नोट : सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति।

1. अधोलिखितानां लघोत्तरमपेक्षते:

   (क) साँख्य दर्शनस्य रचनाकारः कः?

   (ख) साँख्य कारिकायाः प्रणेतारः कः?

   (ग) आध्यात्मिकं दुःखं कतिविधम्?

   (घ) कति प्रमाणानि?

   (ङ) कति गुणाः?

(च) कति तत्त्वानि साँख्यमते?

(छ) विषादात्मकः कः गुणः?

(ज) कति ज्ञानेन्द्रियाणि?

(झ) उभयात्मकं इन्द्रियं किम्?

(ञ) कति तन्मात्राणि? (10×1=10)

2. अधोलिखितेषु प्रत्येकस्य प्रश्नस्योत्तरं पञ्चाशत् शब्देष्वेव अपेक्षते:–

(क) सत्त्वगुणस्य वर्णनं करु?

(ख) अधिदैविक दुःखस्य वर्णनं कुरुत्?

(ग) पूर्ववत् अनुमानस्य वर्णनं कुरु?

(घ) तमोगुणस्य वर्णनं कुरु?

(ङ) दृष्ट प्रमाणस्य वर्णनं कुरु? (5×4=20)

3. साँख्यशास्त्रानुसारं करणानां वर्णनं कुरुत।

अथवा

मनोलक्षणं विधाय तस्य वृत्तिमपि प्रदर्शयत्। 10

4. साँख्यमते अपवर्गास्य स्वरूपम्।

अथवा

लिङ्ग शरीरस्योत्पत्ति विषये लेखनीयम्। 10

5. भौतिक सर्गस्य विवेचनं कुरु?

अथवा

सांख्यकारिकानुसारेण सृष्टि प्रक्रियां प्रदर्शयत्। 10

6. पुरुषः एको वा अनेके वेति प्रतिपाद्यताम्।

अथवा

सांख्य मते सत्कार्यवादं व्यवस्थापयत्। 10

---

narzo Shot by shalabu

Total No. of Questions - 6] [Total Pages : 4

(2033)

4222

Shastri (CBCS) RUSA Ist Year (Annual) Examination

SAHITYA

(Major/Compulsory)

Paper–SHT-B-I

Time : Three Hours] [Max. Marks : 70

परीक्षार्थी अपने उत्तरों को दी गयी उत्तर-पुस्तिका (40 पृष्ठ) तक ही सीमित रखें। कोई अतिरिक्त पृष्ठ जारी नहीं किया जाएगा।

भाग-क

1. एकवाक्येन निम्नलिखितानां प्रश्नानाम् अतिलघूत्तराणि देयानि –

(क) "SIS" इत्यत्र कः गणः?

(ख) अभिज्ञानशाकुन्तलनाटकस्य विदूषकः कः?

(ग) हिमाचलवैभवमहाकाव्यस्य मुख्यः रसः कः?

(घ) "अभिनवकालिदासः" इत्युपाधिना कः विभूषितः?

(ङ) सगणचतुष्टयं कस्मिन् छन्दसि वर्तते?

(च) शिखरिणीछन्दसि यति कुत्र भवति?

(छ) दुष्यन्तशकुन्तलयोः विवाहः की दृशः?

(ज) अभिज्ञानशाकुन्तलस्य सर्वोतमः अङ्कः कः?

(झ) केशवरामस्य पितुः नाम किम्?

(ञ) शकुन्तलायाः धर्मपिता कोऽस्ति? (1×10=10)

भाग-ख

2. पञ्चविंशतिशब्दैः **सर्वे** प्रश्नाः समाधेया–

(क) अभिज्ञानशाकुन्तलस्य मङ्गलात्मकं पद्यं लिखत।

(ख) वंशस्थछन्दसः लक्षणं लिखत?

(ग) केशवरामस्य पारिवारिकस्थितिं वर्णयत?

(घ) "आपरितोषाद् विदुषां न साधु मन्ये प्रयोग विज्ञानम्" अस्य भावो लेख्यः?

(ङ) न खलु न खलु बाणः सन्निपात्योऽयमस्मिन् .... पद्यमेतद् पूरणीयम्? (2×5=10)

भाग-ग

3. अधोलिखितेषु **पञ्चानामेव** पञ्चाशदक्षरैः व्याख्या कार्या :

(क) रम्या यथोच्चशिखरा अगमा हिमाद्रेर्लङ्घया न सन्ति बलवद्भिरपीह लोकैः।

मातुं तथाऽस्य कठिना कविकल्पनाभिर्मर्त्याङ्गनाभिरिव सुन्दरताऽमरीणाम्।।

(ख) मुक्तेषु रश्मिषु निरायतपूर्वकाया निष्कम्पचामरशिखा निभृतोर्ध्वकर्णाः।

आत्मोत्थितैरपि रजोभिरलङ्घनीया धावन्त्यमी मृगजवाक्षमयेव रथ्याः।।

(ग) शान्तमिदमाश्रमपदं स्फुरति च बाहुः कुतः फलमिहास्य।

अथवा

भवितव्यानां द्वाराणि भवन्ति सर्वत्र।।

(घ) मानुषीषु कथं वा स्यादस्य रूपस्य संभवः।

न प्रभातरलं ज्योतिरुदेति वसुधातलात्।।

(ङ) असंशयं क्षत्रपरिग्रहक्षमा यदार्यमस्यामभिलाषि में मनः।

सतां हि सन्देहपदेषु वस्तुषु प्रमाणमन्तः करणप्रवृत्तयः।।

(च) विचिन्तयन्ती यमनन्यमानसा तपोधनं वेत्सि न मामुपस्थितम्।

स्मरिष्यति त्वां न स बोधितोऽपि सन् कथां प्रमत्तः प्रथमं कृतामिव।।

(छ) यास्यत्यद्य शकुन्तलेति हृदयं संस्पृष्टमुत्कण्ठया

कण्ठः स्तम्भितवाष्पवृत्तिकलुषश्चिन्तासडं दर्शनम्।

वैकलव्यं मम तावदीदृशमिदं स्नेहादरण्यौकसः

पीड्यन्ते गृहिणः कथं नु तनया विश्लेषदुःखैर्नवैः।।

(ज) अर्थो हि कन्या परकीय एव तामद्य सम्प्रेष्य परिग्रहीतुः।

जातो ममायं विशदः प्रकामं प्रत्यर्पितन्यास इवान्तरात्मा।।

(4×5=20)

भाग-घ

4. "कविषु कालिदासः श्रेष्ठः" इत्याभाणकं युक्तियुक्तं विश्लेषयत?

अथवा

अभिज्ञानशाकुन्तलमाधृत्य दुष्यन्तस्य चरित्रचित्रणं विधेयम्? 10

5. हिमाचलवैभवमहाकाव्यस्य प्रथमसर्गस्य सारं लिखत?

अथवा

केशवरामस्य वैशिष्ट्यं निरूपयत? 10

6. केषाञ्चित् चतुर्णां छन्दसां लक्षणोदाहरणानि लिखत–

उपेन्द्रवज्रा, भुजङ्गप्रयातम्, तोटकम्, द्रुतविलम्बितम्, मन्दाक्रान्ता, स्रग्धरा। 10

---

narzo

Total No. of Questions - 5]

[Total Pages : 3

(2033)

4223

Shastri (CBCS) RUSA Ist Year (Annual) Examination

SAHITYA

(Major) / (Compulsory)

Paper–SHT-B-II

Time : Three Hours]

[Max. Marks : 70

परीक्षार्थी अपने उत्तरों को दी गयी उत्तर-पुस्तिका (40 पृष्ठ) तक ही सीमित रखें। कोई अतिरिक्त पृष्ठ जारी नहीं किया जाएगा।

1. अधोलिखितानामुत्तराणि संक्षेपेण लिखत–

   (क) शिवराजविजयस्य प्रतिनायक: क:?

   (ख) मरीचिमाली कस्य नाम विद्यते?

   (ग) शिववीर: कुत्र निवसति स्म?

   (घ) शिववीरेण का प्रतिज्ञा कृता?

   (ङ) पुण्यनगरस्य समीपे का नदी प्रवहति?

   (च) अफजलखान: क: आसीत्?

(छ) यक्षः कस्मिन् दिने मेघं अपश्यत्?

(ज) मेघः केषां सन्निपातः?

(झ) कनखलं कुत्र वर्तते?

(ञ) उज्जयिन्यां ज्योतिर्लिङ्गस्य किं नाम? (1×10=10)

2. निम्नवाक्यानां पञ्चविंशतिशब्दैः व्याख्या विधेया–

(क) हिंस्रः स्वपापेन विहिंसतः खलः साधु समत्वेन भयाद् विमुच्यते।

(ख) अहोः चिररात्राय सुप्तोऽहम्, स्वप्नजालपरतन्त्रेणैव महान् पुण्यमयः समयोऽतिवाहितः।

(ग) आः! कथं श्रीमान् गौरसिंह आर्यः? क्षम्यतामनुचितव्यवहार एतस्य ग्राम्यवराकस्य।

(घ) सद्यःपाति प्रणयि हृदयं विप्रयोगे रुणद्धि।

(ङ) मन्दायन्ते न खलु सुहृदामभ्युपेतार्थकृत्या। (2×5=10)

3. सर्वे प्रश्नाः पञ्चाशच्छब्दै साधनीया–

(क) उदेष्यन्तं भास्करं वर्णयन्तु।

(ख) वीरविक्रमस्य काले भारतस्य दशा वर्णनीया।

(ग) यवनानां शासनकाले तेषां दुर्व्यवहाराः प्रकाशनीयाः।

(घ) कनखलस्य वर्णनं कुरुत।

(ङ) उज्जयिनीं वर्णयत। (3×5=15)

4. स्वेच्छया प्रश्नद्वयं साध्यताम्–

(क) श्रीमदम्बिकादत्तव्यासस्य जीवनपरिचयं **अथवा** शिवराजविजयस्य द्वितीयनिश्वासस्य सारं लिखत।

(ख) मेघदूते प्रकृतिचित्रणं **अथवा** "कामार्ता हि प्रकृतिकृपणा श्चेतनाचेतनेषु" सूक्तिरियं साधनीया। (7½×2=15)

5. (क) संस्कृतेन अनूद्यताम्ः

भोज विक्रमादित्य उज्जयिनी के राजा थे। उनके राज्य में प्रजा सब प्रकार से सुखी थी। उनकी राजसभा में भिन्न-भिन्न शास्त्रों के नौ महापण्डित थे जिन्हें नवरत्न कहा जाता था, कालिदास भी उनमें से एक थे। मध्य प्रदेश में उज्जयिनी को सर्वाधिक पवित्र और आध्यात्मिक नगरी माना जाता है। वहीं पर शिप्रा के तट पर भगवान महाकाल का मन्दिर है। 10

(ख) अशुद्धिशोधनं कुरुत–

(अ) त्वया किं पठति।

(ब) त्वं फलान् आनय।

(स) त्रयः बालिकाः गच्छतः।

(द) तत्र बहवः मन्दिराः सन्ति।

(य) मूर्खेभ्यो धिक्। 10

Total No. of Questions - 4] [Total Pages : 3

(2033)

4228

Shastri (CBCS) RUSA Ist Year (Annual) Examination

JYOTISH

(Major)

Paper–SHT-E-I

Time : Three Hours] [Max. Marks : 70

परीक्षार्थी अपने उत्तरों को दी गयी उत्तर-पुस्तिका (40 पृष्ठ) तक ही सीमित रखें। कोई अतिरिक्त पृष्ठ जारी नहीं किया जाएगा।

नोट : सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।

भाग-क

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः–

(क) राशयः कति भवन्ति?

(ख) कति नक्षत्राणि सन्ति?

(ग) एकस्मिन् मासे कति पक्षाः भवन्ति?

(घ) लङ्कायाः अक्षांशाः लेख्याः।

(ङ) सूर्य कस्मिन् वृत्ते भ्रमति?

(च) के शुभवाराः?

(छ) रिक्तातिथयः के भवन्ति?

(ज) वृत्तस्यपरिधेखण्डंकिमुंच्यते?

(झ) सन्मुखः चन्द्रः किं फलं ददाति?

(ञ) बुधस्य उच्चराशिः लेख्यः। (1×10=10)

भाग-ख

2. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः–

(क) द्वादशमासानां कानि नामानि?

(ख) बालानां जन्मतः कतिषुमासेंषु अन्नप्राशनं शुभं भवति?

(ग) ध्रुवस्थानपरिभाषा लेख्याः।

(घ) क्षितिजवृत्तस्य परिभाषा लेख्याः।

(ङ) गर्भाधाने विहितनक्षत्राणि कानि सन्ति? (3×5=15)

भाग-ग

3. केचन् पञ्चप्रश्नाः समाधेयाः–

(क) ग्रहाणां उच्चनीचविभागं कथं भवति।

(ख) राशीश्वराः लेख्याः।

(ग) मुण्डनमुहूर्त्तः लेख्यः।

(घ) स्पष्टभूपरिधिः परिभाषा देया।

(ङ) क्रान्तिवृत्तस्य परिभाषा लेख्या।

(च) दिक्शूलविचारः कथं भवति?

(छ) तिथिज्ञानं कथं भवति?

(ज) भूपरिधिः प्रतिपाद्यताम्।

(झ) अक्षांशलम्बांशपरिभाषा लेख्याः।

(ञ) विद्यारम्भमुहूर्त्तं विवेचनीयम्। (5×5=25)

भाग-घ

4. कयोः द्वयोरेव प्रश्नयोः उत्तरं प्रयच्छत –

(क) विवाहे अष्टकूटनामानि विलिख्य वैवाहिकमासाः लेख्याः।

(ख) शंकुपलभायाः परिभाषा विलिख्य अक्षक्षेत्राणि प्रतिपादयत।

(ग) सचक्रं नैसर्गिकग्रहमैत्रीं विवेचनं कर्त्तव्यम्।

(घ) दिगंश-अग्र-अक्षांश-क्रान्त्यंश परिभाषाः लेख्याः। (10×2=20)

Total No. of Questions - 4] [Total Pages : 3

(2033)

4229

Shastri (CBCS) RUSA Ist Year (Annual) Examination

JYOTISH

(Major)

Paper–SHT-E-II

Time : Three Hours] [Max. Marks : 70

परीक्षार्थी अपने उत्तरों को दी गयी उत्तर-पुस्तिका (40 पृष्ठ) तक ही सीमित रखें। कोई अतिरिक्त पृष्ठ जारी नहीं किया जाएगा।

(अतिलघूत्तरीयात्मकः)

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः–

(क) कर्क राशेः पर्यायवाचिनो देयाः।

(ख) रक्त वर्णकः राशिः कः?

(ग) एकस्मिन् अहोरात्रे कति नाड्यः भवन्ति?

(घ) शुक्लपक्षीय तिथयः कतिविधा?

(ङ) "सित" को ग्रहः अस्ति?

(च) पणफर स्थानानि लेख्यानि।

(छ) अङ्गारक ग्रहो भवति–

(अ) सूर्य।

(ब) मंगल।

(स) शनि।

(द) बुध।

(ज) मेष राशेः दिवसकालिक त्रिराशिपतिः कः?

(झ) "उत्तम इक्कवाल" योगः कदाभवति?

(ञ) ताजिकनीलकण्ठी कस्य कृतिः? (1×10=10)

2. पञ्चाशत शब्देषूत्तराणि देयानि –

(क) वर्षेष्ट साधन विधिः लेख्या।

(ख) तिथि साधन विधिः देया।

(ग) होरा साधनं विधेयम्।

(घ) वर्षेशनिर्णयः प्रतिपादयत।

(ङ) द्वादशांश विधिः लेखनीया। (3×5=15)

3. शत शब्देषूत्तराणि लेख्यानि –

पञ्च एव प्रश्नाः समाधेया–

(क) मुन्थाप्रतिपादक पद्यंविलिख्य निरूप्यन्ताम्।

(ख) चालनं कतिविधम्? प्रतिपाद्यन्ताम्।

(ग) चन्द्रस्पष्टार्थं पद्यंप्रतिपाद्य निरूपयत।

(घ) पञ्चाधिकारिणो के? वर्णयत।

(ङ) षोडशयोगानां नामानि विलिख्यन्ताम्।

(च) मेष राशितो कन्याराशि पर्यन्त त्रिराशिपतयः लेख्याः।

(5×5=25)

4. पञ्चशत शब्दैः द्वयोः प्रश्नयोः उत्तरं देयम्–

(क) चन्द्रस्पष्टं सोदाहरणं कुरुत।

(ख) सोदाहरणं वर्षेष्ट साधनं कुरुत।

(ग) षोडशयोगानां नामानि विलिख्य इक्कवाल-इन्दुवारयोगयोः निरूपणं कुरुत।

(2×10=20)

---

narzo Shot by narzo

Roll No. ....

Total No. of Questions : 3] [Total No. of Printed Pages : 4

(2033)

UG (CBCS) Ist Year Annual Examination

3031

B.A. ENGLISH

(English Literature-1)

(Essays, Stories and Poems)

(Core)

Paper : ENG DSC 102/ENG HONS GE 101

Time : 3 Hours] [Maximum Marks : 70

Note :– Attempt all the questions as directed. Attempt all parts of a question together at one place.

1. Explain the following with reference to the context :

(a) The headmaster had pounced on my neck. The pressure of his fingers was increasing. As a wolf grabs a lamb by the neck, he dragged me out of the class and threw me on the ground. He screamed : "Go sweep the whole playground ...."

Or

'Kalim Saheb' said he had not taken no from life and he wasn't going to take no from the old lady either. Determined to get his way, he boldly stationed himself on a chair next to Mumani's bed one day. All of us gathered around them with great interest, as if a fight between two wrestlers in a ring was about to commence. "I'm going to make myself very clear," he spoke firmly.

Mumani frowned.

"You're turning the tables on him, Dulhan bi- that's not fair," Chacha Mian interjected.

(b) Wash the white clothes on Monday and put them on the stone heap; wash the colour clothes on Tuesday and put them on the clothesline to dry; don't walk bareheaded in the hot sun; cook pumpkins fritters in very hot sweet oil,...

Or

May she be granted beauty and yet not
Beauty to make a stranger's eye distraught,
Or hers before a looking–glass, for such,
Being made beautiful overmuch,
Consider beauty a sufficient end,
Lose natural kindness and maybe
The heart–revealing intimacy
That chooses right, and never find a friend.

(c) Silence. Silenced transmission of
Pressurized good–breeding. Voice, when it came,
Lipstick–Coated, long gold–rolled
Cigarette–holder tipped. Caught I was, foully.
'How Dark'... I had not misheard...
Are you light or very dark ?

Or

What happens to a dream deferred ?
Does it dry up
Like a raisin in the sun ?
Or fester like a sore–
And then run ?
Does it stink like rotten meat ?
Or crust and sugar over–
Like a syrupy sweet ?

2. Attempt any *three* questions in about **200** words each : 7×3=21

(a) What is ironic about the way the story 'Delive -rance' ends ?

(b) What kinds of toys mentioned in the essay escape Barthes' criticism of modern French toys ? What makes these acceptable to him ?

(c) What is the main conflict in 'The Dog of Tetwal' by Saadat Hasan Manto ?

(d) What is the theme of Maya Angelou's poem 'Still I Rise' ?

(e) What is the image that connects the yellow fish with Jalaja in the narrator's mind ? Does it occur later in the piece ? 8×3=24

3. Attempt any *two* questions in about **350** words each :

(a) Discuss the appropriateness of the title–Joothan– of Omprakash Valmiki's autobiography.

(b) Sum up the main ideas of Bertolt Brecht's poem "General, Your Tank is a Powerful Vehicle."

(c) Describe in your own words the 'telephone conversation' between a white British landlady and an African.

(d) Would you consider 'Rein Carnation of Captain Cook' a feminist peom ? 12½×2=25

Roll No. ....

Total No. of Questions : **10**] [Total No. of Printed Pages : **4**

(2033)

UG (CBCS) Ist Year Annual Examination

3051

B.A. POLITICAL SCIENCE

(Indian Government and Politics)

(DSC-IB)

POLS 102

Paper : II

Time : 3 Hours] **[Maximum Marks : 70**

Note :– Answer the questions as directed.
निर्देशानुसार प्रश्नों के उत्तर दीजिए।

Section–I (खण्ड–I)

Part–A (भाग–अ)

1. Answer all questions in **25–30** words :
सभी प्रश्नों के उत्तर **25–30** शब्दों में दीजिए :

(i) "India as a secular state." Explain.
"भारत एक धर्म-निरपेक्ष राज्य के रूप में।" स्पष्ट कीजिए।

(ii) How is the Prime Minister appointed ?
प्रधानमन्त्री की नियुक्ति कैसे होती है ?

(iii) What is the theory of class struggle of Karl Marx ?
कार्ल मार्क्स का वर्ग संघर्ष का सिद्धान्त क्या है ?

(iv) What are the Regional Parties ?
क्षेत्रीय दल क्या होते हैं ?

(v) What is the meaning of Planned Development ?
नियोजित विकास का क्या अर्थ है ? $2 \times 5 = 10$

Part–B (भाग–ब)

2. Answer any *four* questions in **70–75** words :
किन्हीं **चार** प्रश्नों के उत्तर **70–75** शब्दों में दीजिए :

(i) Are Fundamental Rights absolute ?
क्या मौलिक अधिकार असीमित हैं ?

(ii) What is the difference between the Council of Minister and Cabinet ?
मंत्रिपरिषद् और मंत्रिमण्डल में क्या अन्तर है ?

(iii) What are the bad effects of Casteism on Indian Politics ?
भारतीय राजनीति पर जातिवाद के दुष्प्रभाव क्या हैं ?

(iv) How does religion affect the Indian Politics ?
भारतीय राजनीति को धर्म किस तरह से प्रभावित करता है ?

(v) What are the characteristics of Political Party ?
राजनीतिक दल की क्या विशेषताएँ हैं ?

(vi) How far the women movement in India has led to the Empowerment of Women ?
भारत में महिला आन्दोलन ने महिला सशक्तिकरण को कितना प्रोत्साहित किया है ?

(vii) What are the devices of Judicial Activism ?

न्यायिक क्रियाशीलता के क्या साधन हैं ? 4×5=20

Section–II (खण्ड–II)

Unit–A (इकाई–अ) 10 each

Note :– Attempt any *one* question.

किसी **एक** प्रश्न का उत्तर दीजिए।

3. Discuss the nature of Indian State.

भारतीय राज्य के स्वरूप का वर्णन कीजिए।

***Or* (अथवा)**

4. Explain the nature of the Indian State according to the Gandhian view.

भारतीय राज्य सम्बन्धी गांधीवादी दृष्टिकोण का वर्णन कीजिए।

Unit–B (इकाई–ब) 10 each

Note :– Attempt any *one* question.

किसी **एक** प्रश्न का उत्तर दीजिए।

5. Discuss the salient features of the Indian Constitution.

भारतीय संविधान की मुख्य विशेषताएँ बताइए।

***Or* (अथवा)**

6. What do you mean by Judicial Review ? Critically examine the power of Judicial Review in India.

न्यायिक पुनर्निरीक्षण से आपका क्या अभिप्राय है ? भारत में न्यायिक पुनर्निरीक्षण की शक्ति का आलोचनात्मक व्याख्या कीजिए।

Unit–C (इकाई–स) 10 each

Note :– Attempt any *one* question.

किसी **एक** प्रश्न का उत्तर दीजिए।

7. What do you mean by Communalism ? Discuss the causes of communalism in independent India.

   साम्प्रदायिकता से आपका क्या अभिप्राय है ? स्वतन्त्र भारत में साम्प्रदायिकता के कारणों का वर्णन कीजिए।

***Or* (अथवा)**

8. Discuss the policies and programmes of Bharatiya Janta Party or Indian National Congress.

   भारतीय जनता पार्टी या भारतीय राष्ट्रीय कांग्रेस की नीतियों और कार्यक्रमों का वर्णन कीजिए।

Unit–D (इकाई–द) 10 each

Note :– Attempt any *one* question.

किसी **एक** प्रश्न का उत्तर दीजिए।

9. What do you mean by Social or Public Movement ? Discuss the Peasant Movement after Independence in India.

   सामाजिक या जन आन्दोलन से आपका क्या अभिप्राय है ? भारत में स्वतन्त्रता के पश्चात् के किसान आन्दोलन का वर्णन कीजिए।

***Or* (अथवा)**

10. Discuss the Indian Approach towards New Liberalism/ Globalisation.

    नव-उदारवाद/भूमण्डलीकरण के प्रति भारतीय दृष्टिकोण की व्याख्या कीजिए।

Total No. of Questions - 6] [Total Pages : 3

(2033)

4226

Shastri (CBCS) RUSA Ist Year (Annual) Examination

VED

(Major)

Paper–SHT-D-I

Time : Three Hours] [Max. Marks : 70

परीक्षार्थी अपने उत्तरों को दी गयी उत्तर-पुस्तिका (40 पृष्ठ) तक ही सीमित रखें। कोई अतिरिक्त पृष्ठ जारी नहीं किया जाएगा।

नोट : सर्वेऽपि भागाः अनिवार्याः।

1. सर्वेप्रश्नाः समाधेयाः–

(क) विष्णु सूक्तस्य ऋषिः कोऽस्ति?

(ख) त्रिष्टुप् छन्दसि कति वर्णाः भवन्ति?

(ग) मरुतसूक्तस्य देवता का वर्तते?

(घ) उषस्सूक्ते कस्य छन्दसः प्रयोगोऽस्ति?

(ङ) सिंहस्य इव कस्य गर्जना भवति?

(च) कस्य पदेषु विश्वा भूतानि अधिक्षियन्ति?

(छ) ऋग्वेदस्य कस्मिन् मण्डले पुरुष सूक्तमस्ति?

(ज) पुरुषस्य मनसः किं जातम्?

(झ) ऋग्वेदे कस्य देवस्य सर्वाधिकानि सूक्तानि सन्ति?

(ञ) ऋग्वेदस्य ऋत्विज् कः वर्तते? (10×1=10)

2. पञ्चविंशतिपदैः उत्तरं लिखत–

(क) व्याकरण-दिशा व्याख्यां कुरुत-पर्जन्यः, विभाय, महिमा, समवर्तत।

(ख) पुरुषस्वेदं सर्वं .... इति मन्त्रं पूरयत।

(ग) विराटपुरुषस्य उत्पत्ति प्रक्रियायाः परिचयो देयः।

(घ) विष्णोः महिम्नः वर्णनं कुरुत।

(ङ) षर्जन्य सूक्तस्य साररुपेण टिप्पणी विधेया। (5×4=20)

3. अधोलिखितयोः मन्त्र्योः कस्यचिदेकस्य मन्त्रस्य विनियोग पुरस्सरं व्याख्यां कुरुत।

(क) एतावानस्य महिमातोज्ज्यायांश्च पुरुषः।

पादोऽस्यव्विश्श्वाभूतानित्रिपादस्यामृतन्दिवि।।

(ख) विष्णोर्नु कं वीर्याणि प्रवोचं यः पार्थिवानि विममे-रजांसि।

यो अस्क भायदुत्तरं सधस्थंविचक्रमाणस्त्रेधोरुगायः।।

(10×1=10)

4. निम्नलिखितेभ्यः कस्यचिदेकस्य सूक्तस्य-सारं लिखत–

(क) पर्जन्य सूक्तम्।

(ख) विष्णु सूक्तम्।

(ग) उषस् सूक्तम्। (10×1=10)

5. मरुतां कार्याणां विवेचनं कुरुत।

अथवा

वैदिकछन्दसां वर्णनं कुरुत। (10×1=10)

6. ऋग्वेदस्य रचनाकाल अस्मिन् विषये निबन्धः-लेख्यः–

अथवा

ऋग्वेदस्य शाखानां परिचयो देयः। (10×1=10)

Total No. of Questions - 4] [Total Pages : 4

(2033)

4227

Shastri (CBCS) RUSA Ist Year (Annual) Examination

VED

(Major)

Paper–SHT-D-II

Time : Three Hours] [Max. Marks : 70

परीक्षार्थी अपने उत्तरों को दी गयी उत्तर-पुस्तिका (40 पृष्ठ) तक ही सीमित रखें। कोई अतिरिक्त पृष्ठ जारी नहीं किया जाएगा।

भाग-क

1. अस्मिन् भागे सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति। प्रदत्तेषु एको विकल्पः चेतव्यः–

   (i) निरुक्तम्इत्यत्र को धातुः अस्ति?

   (अ) वद व्यक्तायां वाचि

   (ब) वच परिभाषणे

   (स) वदि अभिवादनस्तुत्योः

   (द) न कोऽपि।

   (ii) यास्ककृतं निरुक्तं कस्य ग्रन्थस्य व्याख्या अस्ति?

   (अ) निघण्टोः

   (ब) आयुर्वेदस्य

(स) वैयाकरणसिद्धान्तकौमुद्या:

(द) न कोऽपि।

(iii) आचार्यस्य यास्कस्य वास्तविकं नाम किम् अस्ति?

(अ) अधुना पर्यन्तंकेनअपि न ज्ञायते।

(ब) यस्कस्य गोत्रापत्यं यास्क:

(स) पारस्कर

(द) पारस्करप्रभृतीनि च संज्ञायाम्।

(iv) 'समाम्नाय:' इत्यस्य अर्थो भवति यत्:

(अ) पर्वादिदेशपत्न्यन्त: शब्दसमुदाय:

(ब) शुकादिगर्वधनान्तवेश:

(स) गवादिर्देवयत्न्यन्त: शब्द समुदाय:

(द) न कोऽपि।

(v) आचार्यश्चिदिदं ब्रूयात् इत्यत्र चित् इति निपात: कस्मिन् अर्थे अस्ति?

(अ) उपमार्थे

(ब) निन्दार्थे

(स) पूजार्थे

(द) अन्यार्थे।

(vi) निर्वचनम् इत्यस्य अर्थो भवति यत्:

(अ) निष्कृष्य-विगृह्यवचनं-निर्वचनम्

(ब) निश्कृश्य-विगृरुवचनं-निर्वचनम्

(स) निष्टकष्टवचनम् अपि

(द) पिधानिरुक्तं निर्वचनमेव।

(vii) किं नाम दैवतम्?

(अ) प्राधान्यस्तुतीनां देवतानां यानि नामानि तत् दैवतम्

(ब) गौणस्तुतीनां देवतानां यानि कर्माणि तद्दैवतम्

(स) लोकस्तुतीनां देवतानां यानि रूपाणि तद्दैवतम्

(द) दैवतं नाम असुरसमूहविज्ञानम्।

(viii) परोक्षकृताः ऋचः कतिभिः नामविभक्तिभिः युज्यन्ते?

(अ) त्रिभिः

(ब) पञ्चभिः

(स) सर्वाभिः

(द) न कोऽपि।

(ix) निगमशब्दस्य सम्बन्धः मुख्यतया कुत्र वर्तते?

(अ) पुराणेषु

(ब) वेदे

(स) लोके

(द) न कुत्रापि।

(x) 'कल्पः' इत्यस्य व्युत्पत्तिः लेखनीया

(अ) कल्प्यते समर्थ्यते यागप्रयोगः अत्र इति

(ब) कल्प्यते विरुध्यते यागप्रयोगः अत्र इति

(स) कल्प्यते दुह्यते यज्ञादिकं यत्र स इति

(द) न कोऽपि। (10×1=10)

भाग-ख

2. अस्मिन् भागेऽपि सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति–

(क) आख्यातस्य परिचयो देयः।

(ख) निरुक्तशास्त्रस्य अनुसारं 'राजपुरुषः' इत्यस्य विवरणं देयम्।

(ग) अग्निः कस्मात्?

(घ) ऋग्वेदभाष्यभूमिकाया अनुसारम् 'इन्द्रशत्रुर्वधस्व' इति विषयः विवेचनीयः।

(ङ) शिक्षाशास्त्रस्य लक्ष्यं विवेचनीयम्। (5×3=15)

भाग-ग

3. केचित् पञ्च प्रश्नाः समाधेयाः–

(क) "सत्वप्रधानानि नामानि" इति व्याख्यातव्यम्।

(ख) "नामानि आख्यातजानि" इति व्याख्यातव्यम्।

(ग) निरुक्तं व्याकरणस्य कात्स्न्यम् अस्ति इत्यत्र किं कारणम् अस्ति?

(घ) निरुक्तशास्त्रस्य अनुसारम् 'ऋषिः' इत्यस्य वैशिष्ट्यं प्रतिपादनीयम्।

(ङ) प्रत्यक्षकृतानाम् ऋचाम् परिचयो लेखनीयः।

(च) "तिस्र एव देवता इति नैरुक्ताः" इत्यस्य प्रतिपादनं करणीयम्।

(छ) पृथिवीस्थानानां देवतानां परिचयो दातव्यः।

(ज) छन्दोवेदाङ्गस्य महत्त्वं प्रतिपादनीयम्।

(झ) व्याकरणनिरुक्तयोः पारस्परिकः सम्बन्धो विवेचनीयः।

(ञ) संस्कृतसाहित्ये निरुक्तस्य स्थानं प्रतिपादनीयम्। (5×5=25)

भाग-घ

4. कौचित् द्वौ प्रश्नौ समाधेयौ –

(क) वेदानाम् अध्ययनस्य का आवश्यकता अस्ति?

(ख) निरुक्तशास्त्रस्य अनुसारं देवतानां स्वरूपस्य चर्चा करणीया।

(ग) निपातानां विषये निरुक्तानुसारं विवेचनं कुर्वन्तु।

(घ) वेदाङ्गानां वेदैः सह कः सम्बन्धः अस्ति इति प्रतिपादयन्तु। (10×2=20)

4227/1,800/777/283

Roll No. ....

Total No. of Questions : 5] [Total No. of Printed Pages : 7

(2033)

UG (CBCS) Ist Year Annual Examination

3078

ENVIRONMENT SCIENCE

(Environment Science)

(AECC) (NS)

(Common for BA/B.Sc./B.Com.)
only for (Fresh) Students Ist Year

Paper : ENVS2AECC02

Time : 3 Hours] **[Maximum Marks : 100**

Note :– Attempt *five* questions in all, selecting *one* question from each Unit I to Unit IV of Part–B. Q. No. **1** of Part–A is compulsory. All questions carry equal marks.

भाग-ब की प्रत्येक इकाई I–IV में से **एक-एक** प्रश्न का चयन करते हुए कुल **पाँच** प्रश्न कीजिए। भाग-अ का प्रश्न संख्या **1** अनिवार्य है। सभी प्रश्नों के अंक समान हैं।

Turn Over

Part–A (भाग-अ)

Compulsory Question (अनिवार्य प्रश्न)

1. Attempt any *ten* of the following in about **50–75** words :

   निम्नलिखित में से किन्हीं **दस** के उत्तर लगभग **50–75** शब्दों में दीजिए :

   (i) Importance of Environmental Studies

   पर्यावरण अध्ययन का महत्व

   (ii) Forest Ecosystem

   वन पारिस्थितिकी तंत्र

   (iii) Threats of Biodiversity

   जैव-विविधता के खतरे

   (iv) Sustainable Development

   सतत् विकास

(v) Land Degradation

भूमि अवक्रमण

(vi) Renewable and non-renewable energy sources

ऊर्जा के नवीकरणीय तथा अनवीकरणीय स्रोत

(vii) Environmental Pollution

पर्यावरण प्रदूषण

(viii) Global Warming

ग्लोबल वॉर्मिंग

(ix) Kyoto Protocols

क्योटो प्रोटोकॉल

(x) Effect of environmental pollution on human health

पर्यावरण प्रदूषण का मानव स्वास्थ्य पर प्रभाव

(xi) Drug Addiction

मादक पदार्थों की लत

(xii) Drug Rehabilitation Centre

ड्रग पुनर्वास केन्द्र 2×10=20

Part–B (भाग-ब)

Unit–I (इकाई–I) 20 each

2. What is an Ecosystem ? Explain the structure and function of ecosystem.

पारिस्थितिकी तंत्र क्या है ? पारिस्थितिकी तंत्र की संरचना और कार्य की व्याख्या कीजिए।

Or (अथवा)

Enumerate and explain the different values of Biodiversity.

जैव-विविधता के विभिन्न मूल्यों की गणना और व्याख्या कीजिए।

Unit–II (इकाई–II) 20 each

3. Define Deforestation. Explain causes, effects and solutions to stop deforestation.

वनों की कटाई से आप क्या समझते हैं ? वनों की कटाई के कारणों, प्रभावों और रोकथाम के उपायों को बताइए।

Or (अथवा)

What do you mean by renewable and non-renewable energy resources ? How does renewable energy contribute to environment ?

नवीकरणीय और गैर-नवीकरणीय ऊर्जा स्रोतों से क्या तात्पर्य है ? नवीकरणीय ऊर्जा पर्यावरण में कैसे योगदान करती है ?

Unit–III (इकाई–III) 20 each

4. Discuss in detail the causes, types and effects of environmental pollution. Describe the role of India's Environment Protection Act to control the pollution.

पर्यावरण प्रदूषण के कारणों, प्रकारों व प्रभावों का विस्तृत वर्णन कीजिए। प्रदूषण को नियन्त्रित करने के लिए भारत के पर्यावरण संरक्षण अधिनियम की भूमिका का वर्णन कीजिए।

Or (अथवा)

Do you believe human activities contribute to climate change ? What are the impacts of climate change on human communities and agriculture ?

क्या आप मानते हैं कि मानव गतिविधियाँ जलवायु परिवर्तन में योगदान करती हैं ? मानव समुदायों और कृषि पर जलवायु परिवर्तन के क्या प्रभाव पड़ते हैं ?

Unit–IV (इकाई–IV) 20 each

5. Explain the major environmental movements in India after 1970 to protect environment.

भारत में पर्यावरण की रक्षा के लिए 1970 के बाद के प्रमुख पर्यावरणीय आन्दोलनों का वर्णन कीजिए।

Or **(अथवा)**

What is Drug Addiction ? Explain the causes, types and effect of drug addiction.

मादक द्रव्य व्यसन क्या है ? मादक द्रव्य व्यसन के कारणों, प्रकारों और प्रभाव की व्याख्या कीजिए।